

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

**Sententiae generales de opusculis Hieronymi etc. - Cod.
Aug. perg. 177**

Hieronymus, Sophronius Eusebius

[S.l.], [9.-10. Jh.]

Hieronimus ad Hebidiam de diversis questionibus

[urn:nbn:de:bsz:31-12948](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-12948)

& quia tacita questio poterat comouere. cur enim concessit dñs
omne eum habere uirtutem & signa atq; prodigia. p quae seducun-
tur si fieri potest & uia electi dñi. solutione puenit quaestionem.
& quod opponi poterat antequam opponatur absolut; facta haec
inquit omnia non sua uirtute. sed concessione dñi propter iudaeos. ut
qui noluerunt caritatem recipere ueritatis hoc est xpm. quia cari-
tas dñi diffusa est in corda credentium. & ipse dicit. Ego sum ueritas.
De qua in psalmis scriptum est. Veritas dñi terra orta est. Qui
ergo caritatem & ueritatem non receperunt ut saluatore suscepto
salui fierent. mittat illis dñs non operatore. sed ipsam operationem
id est fontem erroris. ut credant mendacio. quia mendax est ipse
& pater eius; & si quidem ante xpm de uirgine natus esset & primus
uenisset in mundum. poterant iudaei habere excusationem & dicere.
quod putauerunt ueritatem. idcirco mendacium p ueritate susceperunt.
Nunc autem ideo iudicandi sunt immo pculdubio condemnandi.
quia xpi ueritate contempta. postea mendacium idem an xpm suscep-
turisunt. **EXPLICIT EPISTOLA S. HIERONIMI AD AL-**
GASIAM DE DIUERSIS QUESTIONIBUS. NIBUS.
S. HIERONIMI AD HEBIDIAM DE DIUERSIS QUESTIO-
JGNOTAUULTU FIDEI MIHI ARDOR ENOTISSIMALES.
de extremis galliae partibus in b&hle emtaco rure locitante.
ad respondendum puocatis de sacrum quae sunt unculis scripturarum.

98
per hominem dī filium meū apodemū cōmonitoriolū dirigens. Quasi
uero non habes in trapuntiam tuā disertos uiros & in dī lege perfec-
tos; nisi forte experimentū magis nrī quā doctrinā fugitas; quā
nemo accipere potest. nisi ei datū fuerit a patre luminū qui inluminat
omnē hominē uenientem in mundum; & stat medius credentium qui
in nomine eius fuerint congregati; Unde libere profiteor nec dictū
superbiae per amescō. me scribere tibi. Non doctis humane sapientiae
uerbis quā dī destructurus est. sed in uerbis fidei & spiritalib: spiritalia
comparantem. ut ab rīsus uideris testamēti in uocē ab rīsum euangeli-
cam in uocē cetera uerū suarū. id est prophētarū & apostolorū suorū.
& ueritas dñi pueniat usq: ad nubes. quib: mandatum ē. ne sup incredu-
lum israhel imbrem pluerent. sed ut rigarent arua gentiliū & torren-
tem spinarū ac mare mortuū dulcorarent; Ora igitur ut uerus hely-
seus sterilis in me & mortuas aquas uiuificē. & apostolorū sale quib:
dixerat. Uos estis sal terrae meū munusculū condicat. quia omne sacri-
ficiū qd absq: sale est dño non offertur; nec fulgore saecularis eloquen-
tia delecteris quem uidit ihs quasi fulgur cadentem de caelo. sed po-
tius eum recipere qui non habet fulgorem nec speciem. homo in plagis po-
situs & sciens ferre infirmitatē; & quicquid ad proposita respondero.
scius me non confidentia respondisse sermonis. sed eius qui pollicitus ē
aperi ostiū & implebo illud. **1.** Quomodo perfectus. eē. quis pos-
sit & quomodo uiuere debeat uidua quae sine liberis derelicta est;

Hoc idem & in euangelio legis doctor interrogat; Magister ^{bone} quid faciā
ut uitam aeternā ^{capia} possideā. Ihs autem dixit ei; Quid medicis bonū.
Nemo bonus nisi unus dñs; Praecepta nosti; Ne adulterer. ne cadas.
ne fur eris. ne falsum testimoniū ^{ixeris} dicas. ne fraudem faceris. honora
patrem tuū & matrem tuam; & iller respondens ait illi; Magister.
haec omnia obseruauit a iuue Juce meū; Ihs autem intuitus eū dilex
eū. & dixit illi; Unū tibi deest; Uade quaecumq; habes ^{uende} & da paupe
ribus. & habebis thesaurū in caelo & ueni sequere me; Itaq; & ego
tibi dñi respondebo sermonibus; Si uis eē perfectus. tollere cru
cē tuā & sequi dñm saluatōrē. & imitari p̄rum dicentem. Ec
ce nos omnia nra dimisimus & secuti sumus te. Uade uende omnia que
habes & da pauperibus & sequere saluatōrē; Non dixit da filiis
fratrib; da propinquis. Quos & iam si haberes iure his dñs pre
ferretur. sed da pauperibus. immo dixit p̄o qui in pauperib; pas
citur. Quicū diues eris & p̄ nobis pauper factus est. qui loquitur
in tricesimo nono psalmo; Ego autē egenus sum & pauper dñs solli
citus est p̄ me; Succamq; quadragesimi psalmi deo exordiū est;
Beatus qui intellegit sup egenū & pauperem; Intellegentia
opus est; post intellegentiae beattudinē. quisit egenus & paup.
Non itaq; ille qui mendicitate & squalore cooptus est & tam non
recedit a uitis. sed de quib; apostolus loquitur. tantum ut paupe
rū memores essemus. Ob quorū refrigeria laborat paulus

99
& barnabas in ecclesia gentium ut collectae fierent per primam rab
baca. hanc ipsam oblationem non per alios sed per se deferre festi
nunt. his qui successu pro christo amiserunt substantias. qui persecutiones
passi sunt. qui dixerunt patri suo & matri uxori: & liberis non
nouimus uos; huiusmodi uoluntatem dei & audierunt dicen
tem dominum saluatorem; Mater meum & fratres mei hi sunt qui
faciunt uoluntatem patris mei; & haec dicimus non quod in pau
peres iudaeos siue gentiles & omnino cuiuslibet gentis sint paupe
res prohibeamus faciendam elemosinam. sed quod christianas & creden
tes pauperes incredulis praefereamus & ipsos christianos sic mul
ta diuersitas utrum peccator an sanctus sit; Unde & apostolus pas
suam in omnes misericordiam praebens. infert maxime in domesti
cos fidei; Domesticus fidei est. qui eadem tibi religione coniungi
tur quae a consortio fraternitatis peccata non separant; Quod
si dei inimici quoque nobis praecipitur ut si surierint demus eis potum.
quia Tomagis de his qui sunt inimici & christiani sunt aut christiani sci.
Neque uero hoc quod sequitur haec enim faciens carbones ignis conge
res super caput eius. in malam partem accipiendum est sed in bonum;
Quando enim inimicis nostris praebemus beneficia. multum eorum nostra boni
tate superamus. mollibus duritiam iracundiamque animam ad necessitatem
flectamus. atque ita congregamus carbones super caput eorum.
De quibus scribit. Sagitte potentis acutae. cum carbonibus desolatoris;

Ut quomodo de albatris seraphim corbo plerumque prophetae labia purgavit.
ita & inimicorum nostrorum peccata purgetur & uincamus in bono ma-
lu. & benedicamus maledicentibus. & imitemur patrem qui sole suorum
facit super bonos & malos; Igitur tu qui paucos non habes filios. ha-
bes plurimos; factus amicos de iniquo manna qui ter recipias. In aeter-
na tabernacula; Pulchre dicit de iniquo; Omnes enim diuitiae de iniquitate
descendunt. & nisi alter perdidit. alter non potest inuenire; Unde
uulgata calli sententia. mihi uideatur esse uerissima; Diues aut iniquus
aut iniqui heres; Quod cum legis doctor audis & & ferre non possit.
qui habebat diuitias multas. conuersus dominus ad discipulos ait;
Quam difficile diues intrabit in regno caelorum; Non dicit impossibile
sed difficile; licet exemplum posuerit impossibilitatis. facilius came-
lum transire per foramen acus quam diuitem introire in regnum caelorum.
hoc tam non difficile est quam impossibile; Numquam enim fieri potest.
ut camelus transeat per foramen acus; Numquam igitur diues intra-
re poterit in regnum caelorum; sed camelus tortuosus & curuus est.
& grauis sarcina per grauat; & nos ergo quando prauis ingredi-
mur semitis & rectam uiam dimittimus & oneramus mundi diui-
tis siue pondere delictorum. regnum dei ingredi non uedemus; Quod
si deponamus grauis simam sarcinam & adsumamus nobis pennas colu-
bae. uolabimus & requiescimus. & dicetur nobis; si dormitis inter
medios deros pennae columbae de argentea & posteriora dorsum

100
in uirone auri; Dorsum nr̄m q̄ primū informe erat & grauis sarcina
sup̄ grauebatur. habet uirone auri q̄ inter p̄ctur in sensu & alas
deurgentias quae intelleguntur in eloquio scripturarū. & reg-
nū intrare poterimus; Dicunt apostoli se om̄a quae sua ^{fu}erant dimi-
sisse. & mercedem p̄ hac uirtute audacter exposcunt; Quib. respon-
dit dñs; Omnis qui reliquit domū aut fratres aut sorores aut uxo-
rem aut filios. centuplū accipiet; O quae Iacob beatus pro paruis
magna recipere. & aeterna pro breuius. promeritur is semp̄ uiuen-
tia & habere dñm debitore. si qua aut uidua habet liberos & maxi-
me si nobilis familiae est. egeres filios non dimittat. sed ex aequa-
litate ut meminerit primū anime suae & ipsam putet ee. de filiis &
partiat ut potius cū liberis. quā om̄a filis derelinquat; immo xpm̄
filiorū suorū faciat coheredem; Respondebis; Difficile durum est
contra naturā; sed dñm tibi iudices respondentem. Qui potest ca-
pere accipiat. & si uis ee p̄fecta. non tibi iugū necessitatis inponit.
sed potestati tuae liberū concedit arbitriū. Uis ee p̄fecta & in pri-
mo stare fastigio dignitatis. fac q̄ fecerunt apostoly. uendo om̄a quae
habes & da pauperibus & ueni sequere saluatore. ut nudum solumq;
uirtutem nudae sequaris; & solu non uis ee p̄fecta. sed secundum te-
re ^{re} gradū uirtutis. Dimitte om̄a tua quae habes. da filiis. da propinquis.
nemo te reprehendit si inferiora seceris dū modo illū scias tibi iure plu-
tū quae elegerit prima; dicit hoc apostolorū est & uirorū. mulierē

autem nobilem non posse omnino uendere quae multis ad uentum fuit
huius indiget; Audigitur apostolum comonente; Non ut alius
refrigerium uobis aut tribulatio. sed ex aequa dicitur; Unde &
dn̄s; Qui habet inquit ducas tunicas d& non habenti alteram.
Quid si ert hiae frigora sint & alpinae niues quae non ducis &
trib: tunicis. sed uix pecudū pellibus repelluntur. Quicquid
ergo corpora nra defendere potest & humanae succurere in
becillitica. quos nudos natura profudit. hoc una appellanda ē
tunica; & quicquid in p̄sentib: alimentis necessariū est. hoc u
nus diei uictus appellatur. Unde p̄ceptum est; Nec cogitis
inquit de crastino hoc est de futuro tempore; & apostolus; habentes
inquit uictū & uestitum. his contenti sumus; si plus habes quā
ad uictum tibi uestitumq: necessarium est. illud erga in illo debet
tricem eē tenueris; Ananias & saphira apostoli meruere sen
tentiā quia suatimidi seruauerunt; Ergo ne inquit puniendus
est qui sua non dederit. minime puniti sunt qui amentari uoluer
spū sc̄o. & reser uauer necessaria uictui suo quasi perfecte saecu
lo renuntiantes uenam gloriā sectabantur; Alioquin licet libe
re dare uel non dare; quem quā ei qui cupiat esse p̄fectus. p̄sens
p̄cipertus futuris diuitis compensanda sit; Quomodo autē uidua
uiuere debet. breuiter mone apostolus conphendit dicens. que
indidit is est uiuens mortua est. & in duob: libellis quos ad furiam

& saluina scripsimus plenius dictum putamus. **¶ II.** Quid sit quod
 in matheo scribit; Dico autem uobis. non bibam modo de hoc genere uine
 uitae usq; in diem illum quo illum bibam uobiscum nouum in regno patris
 mei; Ex hoc loco quidam mille annorum fabulam instruunt in quibus
 xpm regnaturum corporaliter. esse contendunt. & bibiturum uinum
 quod ab illo tempore usq; ad consummationem mundi non biberit;
 Nos autem audiamus panem quem fregit dñs deditq; discipulis suis
 esse corpus dñi saluatoris. ipso dicente ad eos. Accipite & comedite
 hoc est corpus meum. & calicem illum esse de quo iterum locutus est. bibi
 te ex hoc omnis; hic est enim sanguis meus noui & aeterni testamenti;
 iste est calix de quo in propheta legitur. Calicem salutaris accipiam
 & nomen dñi inuocabo; & alibi; Calix tuus inebrians; si ergo panis
 quidam de caelo descendit corpus est dñi & uinum quod discipulis dedit sanguis
 illius est noui testamenti qui effusus est in remissione omnium pecca
 torum. iudicium fabulas repellamus & ascendamus cum dño cenacu
 lum magnū stratum atq; mundatum. Accipiamus ab eo sursum calicem
 noui testamenti. ibiq; cum eo pascha celebret inebriemur uino so
 bri & casto; non est enim regnum dei cibus & potus; sed nec moyses dedit
 nobis panem uerum. sed dñs ihs ipse conuiuicium & conuiuium. ipse comedens
 qui & comeditur. illius bibimus sanguinem & sine ipso potare non pos
 sumus. & cotidie in sacrificiis eius de genere uine uitae uere & uine ue
 sorech quae interpretatur electa rubentia musto calcamus. & nouum

ex his uinū bibemus in regno patris; nequaquā in uoluntate litterae.
sed in nouitate sp̄s canentes canentiū nouū qđ nemo potest canere nisi
in regno ecclesiae qđ regnū patris est; hunc panē & iacob patriar
cha comedere cupiebat dicens; si fuerit dñs dñs meū & dederit mihi
panē ad uescendū & uestimentū ad operiendū; Quotquot enī in xp̄o
baptizamus. xp̄m induimus. & panē comedimus angelorum.
& audimus dñm p̄dicantem. Meus abus est ut faciā uoluntatem
eius qui misit & impleā opus eius; faciamus igitur uoluntatē eius
qui nos misit patris. & impleamus opus illius & xp̄s nobiscū bibet
in regno ecclesiae sanguinem suum; **J III.** Quae causa sit ut
de resurrectione & apparitione dñi euangelistae diuersa narraue
rint; In quibus primū quaeris cur mattheus dixerit uespere sabbati
in una sabbati in luciscente dñm resurrexisse. marcus mane resur
rectionē factū eē commemorat & describens; Cū autem resurrexisset & una
sabbati mane; cuius quaestionis duplex solutio est; Aut enī non reci
pimus marci testimoniū qđ in rarioribus fertur euangelis omnibus grecis
libris pene hoc capitulum in finē non habentibus. p̄sertim cū diuersa
atq; contraria euangelistis audieris narrare & uideatur. Aut hoc
respondendū qđ utrumq; uerum dixerit; Mattheus quando dñs resur
rexit. idē uespere sabbati. Marcus autē. quando eū uiderit maria mag
dalene. idē mane in prima sabbati; Ita enī distinguendum est; Cum autē
resurrexisset. & parum p̄ spū coartato inferendum; prima sabbati mane

apparuit mariae magdalene. Ut qui uespere sabbati iuxta mat
theu resurrexerit. mane prima sabbati iuxta marcu apparuit
mariae magdalene; Quod quidem & iohannes euangelista signi
fica mane eu alterius diei uisum ee demonstrans. J 1111.

Quomodo iuxta mattheu uespere sabbati maria magdalene uidit dnm
resurgentem. & iohannes euangelista refert. mane una sabbati
^{eam dem} cum iuxta sepulcrum flere; **U**na sabbati dies dominica intello
gendae est. quia omnis ebdomada in sabbatu & in prima & secunda
& tertia & quarta & quinta & sexta sabbati diuiditur. qua
& binis idolorum elementorum nominibus appellatur; Denique apos
tolus collectam pecuniae quae indigentibus praeparatur. in una sabbati
praecipit congregandam; Nec putandum est mattheu & iohannem
diuersa sensisse. sed unum atque idem tempus mediae noctis & gallo
rum cantus diuersis appellasse nominibus; Mattheus enim
scribit uespere sabbati id est sero non incipiente nocte sed iam pro
funda & magna ex parte transacta apparuisse dnm mariae mag
dalene & apparuisse uespere sabbati in luciscentis in una sabbati se
ipsum inter praecantans quid dixisset uespere sabbati id est ad propinquante
iam luce sequentis diei. & iohanne non absolute dixisse. una autem sab
bati uenit maria magdalene mane ad sepulcrum. sed addidisse. cum
adhuc essent tenebrae; Eiusdem igitur atque unius temporis
id est mediae noctis & gallo rum cantus. alterum finem alterum dixisse.

principiū. Mibiq: uidetur euangelistā mattheū qui euangelij
hebraico sermone conscripsit non tam uesper dixisse quā sero. &
eum qui inter p̄tactus. uerbi ambiguitate deceptus non sero inter
p̄tactum eē. sed uespere; si aut̄ illud obicitur quomodo eadē maria
quae prius uiderat dñm resurgentē. postea ad sepulcrū eius fle
re referatur. hoc dicendū est. qđ & sola & cū altera siue cū aliis mul
erib: memor beneficorū quae in se dñs contulerat. ad sepulcrū eius
frequenter cucurrerit. & nunc adorauerit quē uidebat. nunc fle
uerat quē quaerebat absentem; licet quidā duas marias magdalenas
de eodē uico magdala fuisse contendant. & altera eē quae in mattheo
eū uiderit resurgentē. altera quae in iohanne eum quaerebat ab
sentē. Quae tuor aut̄ fuisse marias in euangelis legimus; Unā
matrem dñi saluatoris. alterā mater terā eius quae appellata sit ma
ria deophe. tertā mariā matrem iacobi & ioseph. quartā mari
am magdalenen. licet alii matrē iacobi & ioseph mater terā eius fu
isse contendant; nonnulli ut se liberent quaestione in marco uolunt
unā eē de mariis. sed non additū cognom̄ magdalene. & ex superflu
is scriptorū mole uis se uitio. qđ primū euangelista non scripsit;
nobis aut̄ simplex uidetur & aperta responsio. scā feminis xpi ab
sentia non ferent̄ p̄ totā noctem non semel nec bis sed crebro ad se
pulerū dñi cucurrisse. p̄sertim cū terremotus & saxa disructa.
& sol fugiens & rerū natura turbata. & qđ his maior est desideriu

103
saluatoris somnū rupit feminarū. **¶** **V.** Quomodo iuxta matthe
ū marie magdalenę uesperesabbati cū altera maria aduoluta
pedib: saluatoris secundū iohannē mane una sabbati audit ad nō
nolime tangere. quæ prius uiderat dñm resurgentem. Cum de
ramaria & eius pedib: fuerat obuoluta postea reuersa p̄ noctem,
domini desiderio eius mutare non poterat uenit ad sepulcrum;
Cumq: lapidem quo monumentū dcausum fuerat uidisset sublatū.
cucurrit ad simonem p̄trū & ad aliū discipulū quem ih̄s amabat
plurimū. & dicit eis; tulerunt dñm meū de monumento; Error
mulieris cū p̄dicte sociatus est; p̄dus in eo erat. qđ desiderabat eū
cuius nouerat maiestatem; Error in illo qđ dicebat tulerunt dñm
de monumento; Deniq: cū p̄trus & iohannes introeuntes sepulcrū
uidissent linteamina separata & sudariū quo caput dñi fuerat
inuolutū seorsum positū. & resurrexisse crederent cuius corpus
non inuenirent in sepulcro. maria stebat ad monumentum foris
plorans; Cumq: se inclinasset uidit duos angelos in albis ut sub
tūta custodie dignitate non crederet ab hominib: potuit se fu
rari. qui ministris angelis seruabatur; Dicuntq: ei angeli
quos cernebat. mulier. quid ploras. secundum illud quod dñs
loquitur ad matrem; Quid mihi & tibi est mulier; ut ex eo qđ
appellauerunt mulierē arguerent frustra plorantem &
dicerent. quid ploras; Intantum autē maria magdalenę ob

Stupefacta torpuerat & fidem miraculis territa quasi in caligine
possidebat. ut ne angelorū quidem præsentiū sentiat & aspectū sed multo
ebriiter responderet; ideo ploro qui ceciderunt dñm meū; O maria
si dñm credis & dñm tuū quomodo arbitraris ab hominib: eē subla-
tū. nescio inquit ubi posuerunt eū; Quomodo nescis quem puulo an-
te adorasti. Cumq: uideret angelos & quos cernebat ignorare &
stupore p̄ territa huc atq: illuc faciem circūferret. nihil aliud
ni si dñm uidere desiderans. conuersaq: r̄tro uidit ihm stantem
& nesciebat qui uisus erat; Non quo iuxta manicheū & alios hereti-
cos formā dñi uultumq: mutasset. & puulo nocte diuersis acua-
rius uideretur. sed quo maria obstupefacta miraculo hortola-
nū putaret. quē tanto studio requirebat; Itaq: & dñs hisdem uer-
bis quib: & angelus loquitur ad eā mulier quid ploras. addit que-
desuo. quem quaeris; At illa respondit. Dñe si tu sustulisti eum.
dicito mihi ubi posuisti eū & ego eū tollā; Hic dñm non confessione
uerae fidei saluatore uocat. sed humilitate & timore hortolano
defert obsequiū; & uide quā ignorantia; Quē custodiebat co-
horis militū. cuius sepulchro angeli p̄sidebant. ab uno hortolano
arbitratū ablatū & ignorans inbecillitate femineū tatarum
seuirium remittat ut corpus uiri & p̄fecte ablati. quod ut cele-
raticeū. centū libris mirrae circūlitū erat estimaret ab una
pauidamuliere posse portare; Cumq: ih̄s appellasset eam

atq; dixit & maria. Ut quē facienon agnoscebat. uoce intellegeret.
 Illam errore persistens. nequaquā dñm sed rabboni idē. magistrum
 uocat. & uide quā turbaatio quae horuolunū putant. dñm nun
 cupurat. di filiū resurgentē magistrū uocat. Itaq; quae rebat. ui
 uentem cū mortuis. quae errore femineo & imbecillitatē muliebri
 huc illucq; cur rebat. & corpus quae rebat occisi. cuius pedes uiuentis
 tenuerat. loquitur dñs & dicit. Nolime me tangere. tibi enī nondū
 ascendi ad patrē meum. & est sensus. ^{Quem} quae mortuū quae ris. uiuentem
 tangere me non mereris. si me necdū putas ascendisse ad patrem. sed
 hominū fraude sublatū meo tactu indigna es. hoc autē dicebat non ut
 studiū quae rentis obtunderet. sed ut dispensationē carnis assumptae
 in diuinitatis gloriae scilicet & eē. mutata. & nequaquā corporaliter
 uell & eē. cū dño quem spūaliter credere debet & regnare cū patre.
 Unde & apostoli maioris fidei sunt qui absq; angelorū uisu absq; ipsi
 us saluatoris aspectu postquā corpus eius in monumētum non re
 pererant crediderunt eū ab inferis resurrexisse. Alii putant primū
 eē. qđ ab iohanne narratum ē. uenisse mariā magdalē ad sepul
 crū. & uidisse reuolutū lapidē. & post eū regressā cū apostolis petro
 & iohanne. solā ad monumētum remansisse. & idcirco adhuc incre
 dulū ad dño fuisse correptā. reuerā q; domū. rursum ad sepulcrū
 uenisse cū maria & ab angelomōitam. exeuitem que demonumto ad
 orasse dñm. & tenuisse pedes eius quando ab eo pariter audierunt haec.

& ille accerserunt & tenuerunt pedes eius & adorauerunt eum.
Quae in tertium profecerunt. ut mittantur ad apostolos. & audiant
primum. nolite timere. secundo. Ite & nuntiate fratribus meis ut erant
in galilea ibi me uidebunt. **¶ VI.** Quomodo custodiente militum
turba petrus & iohannes libere ingressi sunt sepulcrum nullo prohi-
bente custodum. **¶** Haec uidelicet causa quia uespere sabbata quae
lucet sabbata in prima sabbata uenit maria magdalene & altera ma-
ria uidere sepulcrum. & ecce terra motus factus est magnus. ange-
lus enim domini descendit de caelo. & accedens reuoluit lapidem & sede-
bat super eum. Erat autem aspectus eius sicut fulgur & uestimenta eius
sicut nix. Propterea timore eius exterriti sunt custodes & facti sunt
uelut mortui. Quia tunc timore fuerant timore propter terram ut mortui
putarentur. aut dimisisse sepulcrum & fugisse credendi sunt. aut
tunc & corpore & animo obtorpuisse. ut non dicam uiros sed ne mu-
lier alicuius quidem sepulcrum intrare cupientes auderent prohibere.
magnus enim eos timor exterruerat uidentes lapidem reuolutum
& terram motum factum non ex more solito sed magnum. quicuncta con-
citer & leuersione terrae funditus minuebatur. Angelum quo-
que descendisse de caelo tam dicto uultu. ut non lampadas & huma-
nalum tibi arte succensum. sed fulgur imitatur caeli quo inlus-
tratur omnia. unde & in tenebris uidere potuerunt. itaque libere
introeunt. Uenerat enim maria magdalene quae eis nuntia uerat

lupidem reuolutū & corpus dñi demonumeto. ee. sublatum .7
 Angelum autē non putemus idcirco uenisse ut aperir & sepulcrū
 dñi resurgente & reuoluer elapidem. sed post quā dñs resur
 rexit hora quā ipse uoluerat & quā nulli mortaliū cognitiōe
 indicasse qđ factū est & sepulcrū uacū reuolutione lapidis
 & sui ostendisse p̄sentia q̄ quae om̄a uidebatur splendetefacie
 ipsius & horrorē tenebrarū fulgōris claritate uincenem;

VII Quomodo mattheus scribit & marcus quod mandauit apostolis
 per mulieres ut p̄cederent saluatore in galileā & ibi eum uiderent.
 lucas autē & iohannes in hierusalem eum ab apostolis uisum eē
 cōmemorant. **N**ude est se undecim offerre discipulis qui prop
 ter scelum iudeorū absconditi erant quando uideos ingressus
 ē dcaus ianuis & puccatib; qđ uideretur in spūm canus & latus
 obtulit dcaus & latus cequulneratū. alud quando secundum
 lucā praebuit se eis in multis argumtis p̄ dies quadraginta ap
 parens eis & loquens de regno di & conuescens p̄cepit eis ut ab hier
 osolimis nediscederent. In altero enī p̄ consolatione timentium
 uidebatur. & uidebatur breui rursū q; ex oculis tollebatur.
 In altero ^{autem} ~~autem~~ ut familiaritas erat & p̄seuerantia ut cū eis pa
 riter uesceretur. Unde & paulus apostolus refert eum quin
 gentis simul apparuisse discipulis. & in iohanne legitur quod
 piscatib; apostolis in litore steterit & parte assipiscis fauū que

comederunt quae uererentur resurrectionis indicium sunt. In hierusalem autem
nihil horum fecisse narratur. **¶ VII.** Quid significet quod in eu-
angelio a mattheo scriptum est. Iesus autem clamans uocem magna emisit
spiritum & uelut templi scissum est. **¶** Primumque dicendum est quod diui-
nae potentiae indicium sit ponere animam quando uoluerit & rursum
accipere eam. Denique certum uidens eum dixisse ad patrem. ~~patrem~~ in
manibus tuis commendo spiritum meum & statim sponte spiritum dimisisse. com-
motus signi magnitudine. ait. Meredifilius erat iste. **¶** Uelut quo-
que templi scissum est inducis partes. ut compleretur ^{quod} id refert iose-
phus. praedictum templi dixisse uirtutes. Transeamus ex his sedibus. **¶**
In euangelio autem quod hebraicis litteris scriptum legimus. non uelut tem-
pli scissum sed supelminare templi mire magnitudinis corruisse. **¶**
Terra inquit mota est pendente dominum suum ferre non sustinens. & pe-
trae scissae sunt. ut indicarent duritiam iudeorum qui praesentem dei filium
intellegere noluerunt. & monumenta aptasunt. in signum futurae re-
surrectionis. Multa quoque sanctorum corpora resurrexerunt & uisae sunt
in sancta ciuitate. **¶** Sciam ciuitatem hierosolimam debemus accipere. ad
distinctionem omnium ciuitatum quae tunc idolis seruirebant. In hac enim
sola fuit templum & unius dei cultus & uera religio. & non omnibus
apparuerunt. sed multis qui resurgentem dominum susceperunt. **¶**
Deinde iuxta anagogen dicendum quod in clamauit Iesus & emisit spiritum
suum uelut templi scissum est inducis partes a summo usque deorsum. &

om̄ legis reuelauit misteria. ut quae prius recondita tenebant
 uniuersis gentib: p̄deretur. Inducit aut̄ partes. in uelū & nouum
 instrumentū. & a summo usq: ad deorsum. Ab initio mundi quan
 do homo conditus est. & reliqua quae facta in medio sacra narrat
 historia usq: ad consummationē mundi. & querendū quod uelū
 templi scissum sit. exterius an interius. Mibi q: uidetur in passio
 ne dñi illud uelū eē scissum qd̄ & in tabernaculo & in templo fo
 ris positū fuit & appellabatur exterius. quia nunc ex parte uide
 mus & ex parte cognoscimus. Cū aut̄ uenerit qd̄ p̄fectum ē. tunc
 ea quae ex parte sunt destruetur. Tunc & uelū interius disru
 pendū. ut om̄a quae nunc nobis abscondita sunt domus di sacram̄ta.
 uideamus. quid significent duo cherubim / quid oraculū / quid uelū au
 reū quom̄ in caelo reconditū fuit. Nunc enī p̄ speculū uidemus im
 agine. & cū historiae nobis uelū scissum sit & ingrediamur atri
 ū di. tam̄ secretis & uniuersis misteria quae in caelesti hieru
 sale diuina reuoluntur scire non possumus. Igitur in passione dñi
 terra comota ē. iuxta illud qd̄ scriptū est in ierem̄o. Adhuc ego semel
 mouebo caelū & terrā & ueniet desideratus cunctis gentibus. ut
 ab oriente & occidente ueniant & recubant cū abrahā. & isaac & iacob.
 & p̄trae scissae sunt. & dura corda gentiliū siue p̄trae. uniuersa
 uocatiū proph̄tarū. qui & ipsi ap̄tra xp̄o cū apostolis p̄trae uo
 cabulū susceperunt. Ut quicquid in eis duro legis uelamine clauide

batur scissum pater & gentibus. Monumenta quoque de quibus scriptum est. uos estis sepulcra extrinsecus dealbata quae intus plena sunt ossibus mortuorum. Ideo sunt aperta ut egrediantur de his qui prius infidelitate mortui sunt. & cum resurgente christo atque uiuente uiuerent & ingrederentur caelestem hierusalem & haberent municipium nequaquam in terra sed in caelo. Morientesque cum terrenis resurgentes cum caelestibus. Porro secundum litteram nulli uolentia esse uidetur mortuo saluatore appellari hierusalem sanctam ciuitatem. cum usque ad destructionem eius tempore apostoli templum ingressi sint. & ob scandalum eorum qui de iudeis crediderant legis exercuerunt caeremonias. Itaque tum autem amauit hierusalem dominus. ut flet & eam & plangere & pendens in cruce loqueretur. Pater ignosce eis. quod enim faciunt nesciunt. Itaque impetravit quod petierat. multaque facti de iudeis milia crediderunt. & usque ad quadragesimum secundum annum datum est tempus penitentie. Post quos perseverantibus illis in blasphemiam ingressi sunt duo uirsi de siluis gentium romianorum uespasianus & titus. & blasphemas pueros ascendenti que uero helisaeo in domum di hoc enim interpretatur bethel. uoce consona in ludens inter fecerunt atque lacerauerunt. & ex eo tempore hierusalem non appellatur ciuitas sancta. sed & sanctitatem & pristinum nomen amittens. spiritum uocatur sodomia & aegyptus. ut aedificetur per

noua ciuitas quā fluminis impulsus laedificat. & de cuius medio egreditur fons qui totius orbis amaritudinē mitigauit. ut miserabilis israhel ruinas templi nudatis plangat lacertis. & in xpō turbā credentiū noua cotidie uideat ecclesiae tectū consurgere. & dicat sion angustus mihi locus ē. impleaturq; illud quod in esaiā scriptum ē. & erit sepulcrū eius in dr̄tum. 7

Iviii Quomodo reducatōr secundū iohannē in sufflata sp̄m apostolis & secundū lucā post ascensionē missurū eē. rediccat. 7

Huius questionis per facili solutio est. si docente apostolo paulo sp̄s sc̄i diuersas gratias nouerimus. 7 scripsit enī in prima ad corinthios. 7 diuisiones donorū sunt. idem uero sp̄s. & diuisiones minorū sunt. idem autē dñs. 7 diuisiones operationū sunt. idem uero d̄s qui operatur om̄a in omnibus. 7 unicuiq; autē datur manifestatio sp̄s ad utilitatē. 7 aliquidem per sp̄m datur sermo sapientiae. alii autē sermo scientiae secundū eundem sp̄m. Alii gratia curatio nū. in uno sp̄u. Alii operatio uirtutū. Alii prophētia. alii discretio spiritū. Alii generalinquarū. alii interpretatio sermonū. 7 Haec autē om̄a operatur unus atq; idem sp̄s. diuidens singulis prout uult. 7 Ergo xps̄ qui post resurrectionē suā iuxta lucā euangeliū dixerat. ego mitto p̄missione peccatis mei in uos. uos autē sedē in ciuitate quocūq; inducamini uirtutē ex alto. & iuxta eundē in apostolorū actib; est locutus. p̄cepit eis ab hierosolymis nē discederent

sed expectarent pmissione peccatis quā audistis p̄ os meū. quia
iohannes quidē baptizauit aqua uos autē baptizabimini sp̄s sc̄o
non post multos hodie. rursū in fine euangelii secundū iohan
nē eodie quo resurrexerat idē die dominico de caesarianis ad a
postolos introisse narratur. & dixit eis secundo. pax uobis.
& intulisse. sicut misit me pater & ego mitto uos. & hoc cū dixit
is. insufflauit & dicit eis. accipite sp̄m sc̄m. Primo igitur die
resurrectionis eius acceperunt sp̄m sc̄i gratiā. quae peccata dimitt
terent & baptizarent & filios dei facerent. & sp̄m adoptionis cre
dentibus largirentur. ipse saluatore dicente. Quorum remiseri
tis peccata remittentur. Die autē pentecosten eis amplius re
pmissum ē. ut baptizarentur sp̄s sc̄o. & induerentur uirtu
tē quae xp̄i euangeliū cunctis gentibus: p̄dicarent. iuxta illud qd̄
in sexagesimo sexto psalmo legimus. Dñs dabit uerbū euange
lizantibus: uirtutem multam. ut haberent operationē uirtutū & gra
tiā sanctā. & p̄dicaturi multis gentibus: acciperent generalin
guarū. ut uicā tunc cognoscere Tur. qui apostolorū quibus: debe
rent gentibus: nuntiare. Deniq; apostolus paulus qui de hieru
salem usq; in illiricū praedicauit. & inde per romā ad hispani
as ire festinā. gratias agit dō quod cunctas gentiū magis linguis
loquatur. Qui enim multis gentibus: adnuntiaturus erat. mul
tarū linguarū acceperat gratiā. Quae repmissio sp̄s sc̄i die

108
decimo post ascensionē saluatoris expletus est. lucas referens qui scrip-
sit. Cū compleretur dies pentecostes. erant omnes pariter in eodem loco.
& factus est repente de caelo sonus tamquā aduenientis spūs uehemen-
tis & repleuit totā domū ubi erant sedentes. & apparuerunt illis dis-
partite lingue tamquā ignis sediq: sup singulos eorū. & replerunt
omnes spūs scō & coeperunt loqui et uariis linguis. prout spūs scō dabat
eloqui^{er} illis. Tunc complētum ē illud qd legitur in iohel. & erit in no-
uissimis dieb: effundā de spū meo sup omnē carnē. Verbum autē
effusionis. significat gratiā largitatem & id ipsius sonus qd dñs
repmisit. uos autē baptizati in spū scō. non post multos hos dies.
In tantū enī spūs scō baptizati sunt. ut replerentur tota domus ubi erant
sedentes. & ignis spūs scō stationē in eis inuenit & optatū linguasq: diui-
deret. & secundū esaiā qui in mundā labia habere sedixerat. purga-
ret labia eorū ut euangelii xpī purius pdicarent. & in esaiā quidē
sup luminare templi dicitur fuisse cōmotū. & replētū omnis domus
fumo. idē. terrore & tenebris utriq: ignoratū. In principio autē
euangelii replētū spū ecclēsiā. ut gratiā eius atq: feruore omā
credentiū peccata purgarentur. & ignē spūs scō quē dñs missurum
ēē. sedixerat. pdicaturā xpī in lingua sanctorū. Non ergo lucas
& iohannesq: discordant. ut qd ille primū resurrectionis die datum
ēē. significat. hic die quinquagesimo uenisse describat. sed pfectus
apostolicus ē. ut qui primū remittendōrū peccatorū gratiam

acceperant. postea acciperent operationes uirtutum & cuncta
donationum genera quae ab apostolo descripta memorauimus. ?
& quomodo ^{scilicet} necessarium erat diuersitate linguarum uniuersarumq;
gentium ut adnuntiatur xpm. nullo egerent interprete. ? Unde
& in braccione cum audisset paulum & bernabum loqui linguis
suis. deos in homines conuersos esse. credebat. ? & reuera indumen-
tum spiritus sancti gratiae. quam possidentes iudicum tribunalia & regum pur-
puras non timebant. ? Promiserat enim dominus prius quam periret & ur-
& dixerat. ? Cum autem traderet uos. nolite cogitare quomodo aut quid
loquamini. ? Ego autem audacter & tota libertate pronuntio.
ex eo tempore quo apostoli domino crediderunt semper spiritum sanctum eos
habuisse. nec potuissent signa facere absque spiritus sancti gratia. sed pro-
mo atque mensura. ? Unde saluator dicit in templo dicens. ?
Quis sit ueniat ad me & bibat. ? hoc autem dicit de spiritu quem acceptu-
runt credentes in eum. ? & in eodem loco infert. ? Ne dum erat
spiritus datus. qui cum his necdum fuerat glorificatus. ? Non quia non esset
spiritus sanctus dicitur domino saluatore. si autem ego in spiritu ^{scilicet} iudicio demonia
sed quia erat in domino. necdum totus in apostolis morabatur. ? Quia ob-
rem dederentur ad passionem eius. & negant. & christum noscere se-
uirant. ? Postquam autem baptizantur spiritu sancto & effunditur in eos sancti
spiritus gratia. tunc libere locuntur ad principes iudaeorum. ? Oboedi-
re dominis magis oportet ^{an} quam hominibus. ? mortuos resuscitant. interflu-

107
gellulacatur. fundit sanguinē. & suis supplicis coronatur. 7
Nondum engerat sp̄ in apostolis. nec de ventre eorū fluebat
graciae sp̄itales. qui ad n̄r necdū fuerat glorificatus. 7 Quae
sit autē gloria. ipse in euangelio loquitur. 7 Pater gloria
me gloria quā apud te habui. priusquā mundus fieret. 7
Gloria saluatoris. peccabulū triumphantis ē. 7 Crucifigitur ut
homo. glorificatur ut dñs. 7 Deniq; sol fugit. luna mutatur in
sanguinē. terra motu insolito costremiscit. Aperiuntur infe-
ri. mortui ambulat. saxa rumpuntur. 7 Haec est gloria. de
qua loquebatur in psalmo. 7 Exurge gloria mea exurge psalte-
riū & organa. 7 Ipsaq; de se respondit gloria. & dispensatio car-
nis assumptae. 7 Exurgam diluculo & ut impleatur uicesimi
primi psalmi titulus. passumptione marianae. 7 Haec dicimus
non quo ad iudm̄ & ad iū hominē. eē. credamus. & duas p̄sonas fa-
ciamus in uno filio di sicut noua heresi adūniatur. sed unus atq;
idem filius di & filius hominis est. & quicquid loquitur. aliud
referimus ad diuinā eius gloriā. aliud ad nrām seductē pro quib;
non rapinā arbitratus est eē. se aequale dō. mortem crucis. & uer-
bū caro factū est. & habitauit in nobis. 7 Miror autē montanū
& insanas feminas eius abortiuas prophētas. dñō p̄mittente
atq; dicente. uado & aliū paradysū mittā uobis. & post eu lucu
euuangelista narraTe q̄d apostoli acceperint q̄d p̄missum ē. id multū

post tempore in sediceret & fuisse completum; a apostolis enim promissum
est. Ego mita sponione patris mei in uos & uos sedebitis in ciuitate
quoad usq; inducamini uirtute ex alto. & resurgens. in apostolorum
insufflauit faciem. & non in moxiani priscillae. & maximille. & illis
ait. Quorum dimiseratis peccata. dimissus sunt. & a apostolis in qua precipit
ut non recederent de hierusalem sed expectarent promissionem spiritus. & quod
postea promissum est ex plerumque legimus. & replerunt omnes spiritu sancto
& coeperunt loqui aliis linguis prout spiritus sanctus dabat eloqui illis; spiritus
enim sanctus spirat ubi uult; & quando dicit dominus alium paradisi mitti uobis
se ostendit esse paradisi quia appellatur consolator. Unde & dicitur
pater hoc censetur nomine dicitur miserationum & totius consolationis;
sicut pater consolator & filius consolator & spiritus sanctus consolator. & in no
mine patris & filii & spiritus sancti quod intellegitur dicitur baptizantur
credentes. quorum unum diuinitatis & consolatoris est. nomen ergo & u
nauitatura est; hic spiritus sanctus non solum in apostolis. sed & in prophetis fuit
de quo dauid orauit dicens. spiritum sanctum tuum ne auferas a me. & danibel
spiritum dei habuisse narratur. In spiritu loquitur dixit sed domino domino tuo. sede
ad dextris meis. nec sine spiritu sancto prophetauerunt prophetae; uerbo domini
caeli firmata sunt & spiritus eius omnis uirtus eorum. & quicquid
patris & filii. hoc idem & spiritus sancti est; & ipse spiritus cum mittatur a patre
& a filio ueniat. In alio atque alio loco spiritus dei & patris & christi spiritus appel
latur; & in actibus apostolorum quum iohannis baptisate fuerat

baptizati & credebant in dñm pccatē & in xpm quia sp̄m sc̄m nescie-
bat. iterū baptizantur immotuncuerū accipiunt baptismū. ⁊
absq; sp̄s sc̄o enim. in pfectō est martirū trinitatis ⁊ & in eodē uolu-
mine. p̄trus ananias & sapphirae dixit senarratur. Quod menti-
entes sp̄s sc̄o non sint hominib; mentia sed dō. ⁊

¶ VIII

X **Q**uid significat illud qd̄ apostolus paulus disputat ad romanos scri-
bens; quid ergo dicemus. Numquid iniquitas apud dñm. absit. Non si
enī dicit ⁊ miserebor cui misereor & misericordiā praestabo cui misere-
bor. ⁊ igitur non uolentis neq; currentis. sed miserēns dī. ⁊ dicit enī
scribitura pharaoni; quia in hoc ipsum exiit uita. ut ostendam in te
uirtutē meā. ut adnuntietur nom̄ meū in uniuersa terra. ⁊ Ergo
cui uult miseretur & quem uult indurat; Dicit itaq; mihi; Quid adhuc
queritur. uoluntati enī eius quis resistit. O homo tu quis es ^{qui} respon-
deas dō. Numquid dicit figmentū ei quisefinxit quid me fecisti sic.
An non habet potestatem figulus lutū ex eadem massa facere aliud
quidem uas in honorē. aliud uero in contumeliā. Quod si uolens dī osten-
dere irā & notū facere potentia suam. sustinuit in multa patientia
uasa irae apta perditioni. & ut ostenderet diuitias glorie suae
in uasa misericordiae quae p̄parauit in gloriam. quos & uocauit
nos non solū ex iudaeis sed & iā ex gentibus sicut in osee dicit. Uoca-
ui non plebem meā plebē meā. & non misericordiā consecratam.
misericordiā consecratā. ⁊ & erit in loco ubi dictum ē. eis non plebs meā.

uos. ibi uocabuntur filii diuini; Et Isaac autē dicitur p̄ israel. si fuerit numerus filiorū israel tamquā harenamaris. reliquiae saluae fiēt; Verbum enī consummans & breuians inaequitate. quia uerbū breuiatū facit dñs sup̄ terrā; & sicut praedixit Isaac. nisi dñs subuocet reliquias & nobis semen. sicut so domus facti essemus & sicut gomorra similis fuissetemus; Omnis quidem ad romanos epistola interpretatione indiget. & t̄c̄is obscuritatib: inuoluta est. ut ad intellegendam eam sp̄s̄i indigeamus auxilio qui per apostolū haec ipsa dicitur; sed praecipue locus hic in quo quidam uolentes di seruire iustitiam. ex precedentib: causis dicunt electum in utero rebecca iacob & abiectum esau. sicut hieremias & baptista iohannes eliguntur in utero. & ipse apostolus paulus praedistinctur in euangelio antequā nascatur; Nobis autem nihil placet nisi quod ecclesiasticum est & publice in ecclesia diceremur non memimus; Ne iuxta phitagorā & platonem & discipulos eorū qui sub nomine xp̄iano introducunt dogmata gentium. dicamus animas lapsas esse de caelo & produeritate meritorū in his uel in illis corporibus poenas antiquorum luere peccatorū. multoq: melius est simpliciter in peritiā confiteri & inter cetera quaenesimus & iam huius loci obscuritatem refugere. quam dum uolumus di probare iustitiā. basilidis & manichei heresim defendere & hiberas ne

mas aegypti uq: portenta sectari; Dicimus igitur ut possumus.
 & apostolice uoluntatis sequentes uestigia ne puncto quidem ut di
 ctur atque ungue transuerso ab illius sententia recedamus. &
 fleuerat supra & dolori suo & conscientiae ^{suae} testem inuocauerat spm
 sem quod fratres sui & cognati secundum carnem. id est israelitae di filium
 non receperunt. quorum fuit adoptio & gloria & cultura & promiss
 sa. ex quibus & iam ipse xps secundum carnem demaria generatus est
 uirgine. & tam continuo cordis dolore torquetur. ut ipse optet ana
 thema esse. a xpo. id est. solus perire. ne omne israeliticum genus pere
 at; & qui hoc dixerat. stucam uenientem e regione puid & quae
 ratione; Quid ergo dicit. omnes qui ex israel sunt perierunt.
 & quomodo tu ipse & ceteri apostoli & infinita iudicia populi
 multitudo xpm di filium recepistis. Quam tu solus; Israel
 in scripturis scis dupliciter appellatur. & in duos diuiditur
 filios; In unum qui iuxta carnem est. in alterum qui iuxta p
 missionem est & spu; Abraham duos habuit filios. israhel
 & isaac; israhel qui secundum carnem natus est. hereditatem pa
 tris non accepit; isaac quidem e promissione generatus ex scura
 est. sementi appellatur; scriptum est enim; In isaac uocabitur
 ab isemine; hoc est. non qui filii carnis hi filii di. sed qui filii promiss
 sionis sunt aestimantur in semine; & hoc non solum in isma
 hel & in isaac accidisse conuincimus. sed & in duobus rebecca

filii erau & iacob. quorum alter abiectus alter electus est; & hoc
totum dicit ut in prioribus fratribus israhel & esau. populum
iudaeorum abiectum esse significat; In posterioribus autem hoc
est isaac & iacob. electum gentium populum uel eos qui ex iudaeis
in xpm credituri erant; & qm hoc uolens abprobare propositum
erat testimonium nascentium geminorum esau & iacob. de qui-
bus scriptum est. maior serui & minori. & in mulchiale legitur.
iacob dilexi esau autem odio habui. Uenientem elucere quae est o-
nem more suo proponit & differit. & huc soluta reuertitur ad
id de quo ceperat disputare; si esau & iacob necdum nati erant nec
aliquid egerant boni aut mali ut uel promererentur dm uel of-
fenderent. & electio eorum atque abiectio non merita singulorum
sed uoluntate eligentis & abiectantis ostendit. Quid ergo dicimus
iniquus est dr. secundum illud exemplum quod loquitur ad mor-
sen. miserebor cui misereor & misericordiam praestabo cui mise-
rebor. si inquit recipimus ut faciat dr quodcumque uoluerit.
& absque merito ^{uel} operibus uel eligat aliquem uel condemnet.
Ergo non est uolentis neque currentis. sed miserentis dr maxime
cum eadem scriptura hoc est idem dr loquitur ad pharaonem. &
In hoc ipsum te excitauit ut ostendum in te uirtutem meam; si hoc
ita est & pro uoluntate sua miseretur israheli & indurat pharao-
nem. ergo frustra queritur atque ^{accu-} satur nos uel boni non

112
fecisse uel fecisse malu. cum impotestate illius sit & uoluntate absque
bonis & malis operibus uel eligere aliquem uel uicere. praesertim
cum uoluntate illius humani fragilitas resistere nequeat; Quare
uulidum quaestionem scripturarum ratione contextum & pene
insolubilem breui apostolus sermone dissoluit dicens; O homo tu
quis es ^{qui} respondes dō. & est sensus; Ex eo quod respondes dō & cu
lumniam facis & descripturis tantu perquiris ut loquaris contra
dīm & iusticiā uoluntatis eius inquiras. Ostendiste liberi arbitrii &
facere quod uis uel tacere uel loqui; si enim in similitudinē uasifica
lis te uo creatum putas & illius non posse resistere uoluntati. uel
hoc considera qui uas fictile non dicit figulo. quare me sic fecisti;
figulus enim habet potestatem de eodem luto & de eadem massa. ali
ud fas facere in honorem. aliud uero in contumeliam. Dī autem aequa
li cunctos sorte generauit & dedit arbitrii libertatem. ut faciat unus
quisque quod uult siue bonum siue malum; In tantum autem dedit omi
nibus potestatem. ut uox impia disputet & contra creatorem suum
& accusat uoluntatis illius per scrutatur; si autem uolens dī ostende
re iram & notum facere potentiam suam. sustinuit in multa patien
tia uasa ire apta perditioni ut ostenderet diuitias gloriae suae in
uasa misericordiae quae praeparauit in gloriam. quos & uocauit
nos non solum ex iudeis sed & iam ex gentibus. sicut in osee dicit.
uocabo non plebem meam plebem meam & non misericordiam conse

aitam misericordiam consecutum. & erit in loco ubi dictum est eis.
non plebs mea uos. ibi uocabuntur filii diuini & cetera. Siquis
patientiam indurauit pharaonem & multo tempore poenas distu-
lit israelis ut iustus condemnaretur & quosdam. Tot tempore susanue-
rat. Non di accusanda ^{clementia} ~~patientia~~ est & infinita ^{patientia} ~~dementia~~ sed eo-
rum duritia qui bonitatem dei in perditionem suam abusi sunt; alio-
quin unus est solus calor & secundum essentias subiacentes alicuique
facit. alia indurat. alia soluit. alia constringit; liquatur enim
cera & induratur lutum; & tamen non est calor. diuersa natura.
sic & bonitas dei atque dementia. Uasa irae quae apta sunt in inter-
itum id est populum israel indurat. Uasa autem misericordiae quae
praeparata sunt in gloriam quae uocauit hoc est nos qui non solum ex
iudaeis sumus sed & iam ex gentibus. non soluit inrationabiliter &
absque iudicio ueritate sed causis praecedentibus quia alii non susce-
perunt filium dei. alii ^{susceperunt} sua sponte uoluerunt. Haec autem
uasa misericordiae. non solum populus gentium est. sed & hii qui ex
iudaeis credere uoluerunt & unus credentium effectus est popu-
lus; ex quo ostenditur non gentes eligi sed hominum uoluntates.
atque ita factum est. ut impleretur illud quod dictum est per osee.
uocauimus non plebem meam plebem meam. hoc est populum gentium.
& quibus prius dicebatur non plebs mea. nunc uocentur filii di-
uini. Quod non solum de gentibus dicere uideretur. & iam eos qui ex

israhelis multitudine crediderunt uisam misericordie & electionis
 appellat. Clamat enim isaicus pro israhel & si fuerit numerus filio
 rum israhel reliquiae saluae fient & hoc est & cum ^{multitudo} ~~similitudo~~ non cre
 diderit. tamen pauci credent. & uerbum enim consummatum atque
 breuiatum in sua dñi aequitate librauit. ut humilitate & incur
 natione xpi eos saluos faceret & qui neum credere uoluis sent. &
 hoc ipsum & in alio dicit isaicus. Nisi dñs sabaoth reliquisset & nobis
 semen. sicut sodoma fuit semus & sicut gomorra similes es semus. &
 Cumque testimonia proposuisset & quib: duplex uocatio pdicetur. &
 gentium & populi iudaeoru. transit ad coherentem disputationem. &
 & idcirco dicit gentes quae non sectabantur iustitiam ad praehen
 derunt iustitiam. quia non superbierunt. sed in xpm crediderunt. & isra
 hel autem magnam partem ideo corruisse. quia offenderit in lu
 pidem offensionis & p & rā scandalij. & ignorauerit iustitiam dñi &
 quae uerens staturaere suam iustitiam. iustitiam dñi quae xpi est subi
 ci noluerit. & Legimus cuius dñi commentarius sic respondisse
 apostolum ut magis implicauerit quam soluerit quaestionem &
 ait enim ad id quod proposuerat. Quid ergo dici
 mus. numquid iniquitas apud dñm. & non est uolentis neque cur
 rentis. & cuius uult miseretur & quem uult indurat. & uoluntati
 eius quis potest resistere. sic apostolum respondisse. O homo
 qui terra & cinis es audes dō facere quaestionem. & uis fragile

atque testaceum rebellis contra figulum tuum. Numquid figmen-
tum potest dicere quare me sic fecisti. aut non habet potestatem figu-
lus luti ex eadem massa aliud quidem uas facere in honorem & cetera.
Aderno igitur silentio conticesce & scito fragilitatem tuam & dō nemo
ueus quæstionem qui fecit quod uoluit ut in alios dement in alios se-
uerus existeret. **Lxi.** Quid sit quod apostolus scribit in secunda
ad corinthios. alius odor mortis in mortem alius odor uitæ in uitam. 7
Totum loci huius capitulum proponamus ut ex præcedentibus & sequentibus
possint intellegi media quæ ex utroque contextu sunt. Cum ue-
nissem autem troade propter euangelium xpi & ostium mihi ap-
ertum esset & in dño. non habui requiem spū meo eo quod inuenierim
triam frēm meum. sed ualde faciens eis persecutus sum in macedoniā.
Dō autem gratias qui semper triumphare nos facit in xpo ihū & odo-
rem notitiæ suæ manifestat per nos in omnino loco qui ex xpi bonis
odor sumus dō in his qui salui fiunt & in his qui pereunt & alius qui
dem odor mortis in mortem alius autem odor uitæ in uitam. & ad
haec qui stum idoneus. non enim sumus sicut plurimi adulterantes
uerbum dī. sed ex sinceritate. sed sicut ex dō coram dō in xpo loquimur. 7
Narrat corinthiis quæ fecerit quæ passus sit. & quomodo in cun-
tis agat gratias dō ut sub exemplo sui illos prouocet ad certamen. 7
Uenit inquit troadae quæ prius troia appellabatur. ut euangelium
xpi in asiam prædicarem. Cumque mihi ostium apertum esset & in dño.

hoc est plurimi credidissent siue per signa atq; uirtutes quae in me
 operabatur dñs. speres & nascentis fidei & in dño succrescentis. Non
 habui requiem spūi meo. hoc est speratum consolationem inuenire
 non potui eo qđ tuum frēm meū non inuenierim siue quem ibi rep
 perendum putabam siue quem ibi audieram de gere uel qui illuc
 uenturum eē sedixerat. Quae autem fuit tanta consolatio & quae
 requies spūi in p̄sentiā tua. quem quia non inuenit. ac deficiens eis
 profectus est in macedoniam. Aliquotiens diximus apostolum pau
 lū uirū fuisse doctissimū & eruditum ad pedes gamaliele qui in apo
 stolorū actib: contionabatur & dicit. & nunc quid habetis cum ho
 minib: istis. si enim ad dō est stabit. si ab hominibus dissoluatur. 7
 Cumque haberet scārum scientiā scripturarū & sermones diuer
 sarumque linguarum gratiam possideret. unde & ipse glori
 atur in dño & dicit. gratias ago dō quod omnium eorū linguis
 loquor magis. diuinorum sensuū inuestigatē digno non pote
 rat graeci eloqui explicare sermonem, habebat ergo tantum
 inter p̄tem sicut & beatus p̄trus marcum. cuius euangelium pe
 tro narrantē & illo scribente compositum est. Denique & duae
 epistole quae feruntur p̄tri. stilo inter se & caractere discrepant
 structuraque uerborum. Ex quo intellegimus p̄ necessitate
 rum diuersis eum usum inter p̄tibus. Ergo & paulus apo
 stolus contristatur quia p̄dicationis suae in p̄sentiā rū fistulam

organumque per quod christo carner & non inuenerat. perrexitque in macedoniam. apparuerat enim ei uir macedo dicens. transiens adiuua nos. ut ibi inuenir & titum & uisitor & frater. uel persecutionibus. perceretur. hoc est enim quod dicit. Deo autem gratias qui semper triumphos facit in christo ihesu. pro eo quod est triumphat de nobis. siue triumphum suum agit per nos. qui in alio loco dixerat. facti sumus mundo & angelis & hominibus. Denique narrat in consequentibus. Nam cum uenisset in macedoniam. nullam requiem habuit coronam usque in aduentum. Non solum autem in aduentu eius. sed & uiam in solatio. Ergo propter euuadefacientis troianis siue troadensibus. profectus est macedoniam. ut inuenir & ibi titum. & haberet interpretationis euangelique solatium. quem intellegimus non ibi repletum sed post tribulationes & persecutiones apostoli superuenisse. Prius ergo quam uenir & titus multas perpersus. agit gratias omnipotentis deo in christo ihesu quem gentibus predicabat. quod dignum se elegerit in quo ageret triumphum filii sui. Triumphus dicitur martirum passio pro christi nomine cruoris effusio & inter tormentum uoluptas. Cum enim quis uiderit tantam perseverantiam stare martires atque torqueri. & suis cruciatibus gloriari. Odor notitiae disseminatur in gentes. & subitua cogitatio. Quod nisi uerum esset euangelium. numquam sanguine defenderetur. neque enim delicta & diuitis student ac secura confersio est. sed in carceribus.

uiuorum est & non mortuorum. & uita nra abscondita est cum xp̄o
in dō; Nec uobis o corinthii paruū inquit ēē uideatur. si uobis p̄di
cantibus ueritatem alii credant alii non credant. alii uera morte
moriantur alii uiuant ex uita quae dicitur ego sum uita; Nisi enim
nos locuti essemus. nec incredulos mors. nec credentes uita sequeretur;
quid difficile dignis praeco uirtutum xp̄i inueniri potest. qui in adnun
tandis illis non suam sed eius quae erat gloriā quem praedicat;
In eo autem quod negat non se ēē sicut multos qui uendi. Tenent uerbum
dī. ostendit esse quos plurimos qui quae estum putant esse se p̄dicatē.
& turpis lucri gratia omnia faciunt. quid uorant domos uiduarū;
se autem ex sinceritate quasi misis ad dō. & praesente eo qui se misit
omnia in xp̄o & pro xp̄o loquitur. ut causa praedicationis dī triumphy
xp̄i. eiusque sit gloria; & notandum quod misterium trinitatis in
huius capituli fine monstratur; Ex dō enim sp̄s sc̄o. coram dō patre in
xp̄o loquitur. Ad comprobandum autem quod de troade perrexit
macedoniam. de apostolorum actibus ponam testimonium; Cum autē
per transitū & misiam. descenderat troadem; & uisio per noctem paulo
ostensa est; uir macedo quidam dicens ueniens adiuua nos. certi facti
qui uocassent nos dī euangelizare eis.

XII.

Quid sit quod scriptum est in epistola ad thessalonicenses primam; ipse
autem dī pacis sanctificet uos per omnia & integer sp̄s uester & anima
& corpus. sine querela in aduentu dñi ih̄u xp̄i seruetur. **F**amosa

quaestio. sed breui sermone tractanda et supradixerat. spm nolite ex
 tinguere. Quod si fuerit intellectum. statim sciemus quis isterit
 sps qui cum anima & corpore in die aduentus dñi conseruandus
 est. Quis enim possit credere quod instar flammæ quæ extinc
 ta desinit esse. quod fuerat extinguitur sps scs. & sustinetur abolitio
 nem sui. Qui fuit quondam in israhel quando per esaiam & hie
 miam & singulos proph&as dicere poterat. haec dicit dñs. & nunc
 in ecclesia per agabum loquitur. haec dicit sps scs. Diuisiones aut
 donorum sunt. idem uero sps. diuisiones ministeriorum sunt.
 idem autem dñs. & diuisiones operationum sunt. & cetera quæ se
 cuntur usque sps diuidens singulis prout uult. de hoc spū ne des
 auferatur. ^{dauid.} rogabit. dicens. spm scm tuum ne auferas a me. &

Qui quando auferatur. non in substantia sui. sed ei a quo auferatur
 extinguitur. Ego puto unum atque idem significare spm nolite
 extinguere. & quod in alio loco scriptum est spū feruentes. In quo
 feruor enim sps multiplicata iniquitate & caritatis frigore non
 tepescit. In hoc sps nequaquam extinguitur. Dñs autem pacis
 scificat uos per omnia uel in omnibus. siue plenos atque perfectos.
 hoc enim magis ΟΛΟΓΕΔΕΙC sonat. Dñs autem appellatur pacis.
 quia per xpm ei reconciliati sumus. qui est pax nra qui fecit utraque
 unum. & qui in alio loco ^{di} pax dicitur superans omnem sensum. quæ
 custodiat corda cogitationesque scōrum. qui autem scificatur

siue perfectus in omnibus est. in hoc sp̄s & anima & corpus in die
dñi conseruatur; Corpus. singulorum membrorum utitur
officiis; Verbi gratia. si operetur manus. per ambulat &
oculus uideat. dentes abos molant. Stomachus concoquat.
aluus digerat. aut si nullam membrorum parte truncatū
est. & hoc quomodo potest credere apostolum procedenti
bus de praecari. ut in diem iudicii integrum omnium cor
pus xpi inueniat. cum omnia corpora aut morte disso
luta sint. aut si ut quidam uolunt reperta fuerint adhuc
spirantia habeant debilitates suas. & maxime martirū
& eorum qui pro xpi nomine uel oculos effoscos uel ampu
tatis nares uel abscisas manus habeant. Ergo integrum
corpus est de quod diximus in alia quaestione. & non tenens
caput ex quo totum corpus conexum; hoc corpus. ecclesia
est; & quicumque huius corporis tenuerit caput. & alle
ra membra serauerit. habebit integrum corpus quia tum
potest respicere humanam naturam; luxta hunc modum & ani
mae integritas conseruanda est quae dicere potest; benedic
anima me dño. qui sanat omnes infirmitates tuas; & de
qua scriptum est; Misit uerbum suum & sanauit eos.
Sp̄s quoque in nobis integer conseruatur. & quando non erra
mus in spiritalibus. sed uiuimus in spiritu. ad quiescimus spi

ritu & opera carnis mortificamus spiritu adferimusque omnes fructus eius. caritatem. gaudium. pacem & cetera. Aliiter & praecipitur nobis salomone dicente. Tu caritatem describe eam tripliciter in consilio & scientia. ut respondeas uerba ueritatis his qui proponunt. & Triplex in corde nostro descriptio. & regula scripturarum est. & Prima. ut intellegamus eam iuxta historicam. & Secunda. iuxta tropologicam. & Tertia. ut iuxta intellegentiam spiritalem. In historica. eorum quae scriptae sunt ordo seruatur. In tropologica de littera ad maiora consurgimus. & quicquid in priori populo carnaliter factum est. iuxta moralem interpretamur locum. & animae nostrae emolumenta conuertimur in spiritu ad θ ewpia. & ad sublimiora transimus. terrenam dimittimus. deficiuntorum beatitudine & caelestibus disputamus. ut praesentis uitae meditatio umbra sit future beatitudinis. & Quos talem xpi in uenerit & corpore & anima & spiritu integre conseruentur. & perfectam habebunt triplicis in se scientiae ueritatem. & Multi hunc locum de resurrectione intellegunt. ut spiritus & anima & corpus in aduentu dñi integre conseruentur. & Alii ex hoc loco triplicem in homine uolunt adfirmare substantiam. & Spiritu. quo sentimus. animae quae uiuimus. corporis quo incedimus. & Sunt qui ex anima tantum & corpore subsistere hominem differentes. spiritum in eo tertium non substantiuum uelint intellegi.

sed efficientiam per quam & mens in nobis. & sensus. & cogitatio
& animus appellatur. 7 Uti que non sunt tot substantiae
quot & nomina. 7 Cumque illud eis adpositum fuerit. benedi
cite sp̄s & animae iustorum dñm. scripturam non recipiunt
dicentes eam in hebraico non haberi. 7 Nos autem in praesenti
loco ut supra diximus. spiritum quicum anima & corpore
integer conseruatur. non substantiam spiritus sancti. que
non potest interire. sed gratias eius donationesque accipi
mus. quae nostra uel uirtute uel uitio. & accenduntur. & ex
tinguuntur in nobis. 7

EXPLICIUNT EPIS
TOLAE S̄CI HIERONI
MIPRI. DEDIVERGIS
QUESTIONIBVS

